

SIVUAURINKO

ILMAKEHÄN VALOILMIÖT/Halot
Toim. Marko Pekkola

SYYSKUUN TUULET

Syksy toi taas näköjään anomalia tullessaan. Ei kuitenkaan aivan niinkuin viime syksynä, jolloin valppaat kuopiolaishavaintajat saivat katseemme kääntymään aamuisten kuuran ja talvisen ikkunalaasin ihmeisiin, eikä kuten Corlissin ufo-kirjoissa on tapana. Anomaliolla tarkoitetaan sitä, että 90° sivuaurinko näkyy taivaalla yksinään, ja että saman kuukauden kuluessa myös Parryn kaari ja 120° sivuauringot nähdään harrastavan samaa. Muutoin syyskuu meni halomäärien suhteen kenties hieman tavallista heikommin. Marko Riikosella oli 19 halopäivää/yötä ja Teemu Hankamäellä etelämpänä sama luku oli vastaavasti 18. Seuraavan katsauksen otsikot noudattavat logiikkaa PÄIVÄMÄÄRÄ & PAIKKAKUNNAT -> PÄIVÄMÄÄRÄ & PAIKKAKUNNAT. Yhteensä on nivottu ne viereisten päivämäärien hienot halonäytelmät joilla luultavasti oli syy-yhteyttä toisiinsa säärintämien liikkeiden johdosta.

1.9. JOENSUU -> 2.9. HELSINKI

Hienot, kirkaat 22° sivuavat kaaret Joensuussa Marko Riikosella. Erikoisuutena sinisen näkyminen selvästi kaarien sivuamiskohdista katsoen kaukaisimminkin osissa. Tavallisesti nämä himmeät jatkeet ovat lähinnä valkeita. MR antoi kaarille kirkkausarvion "0.6"

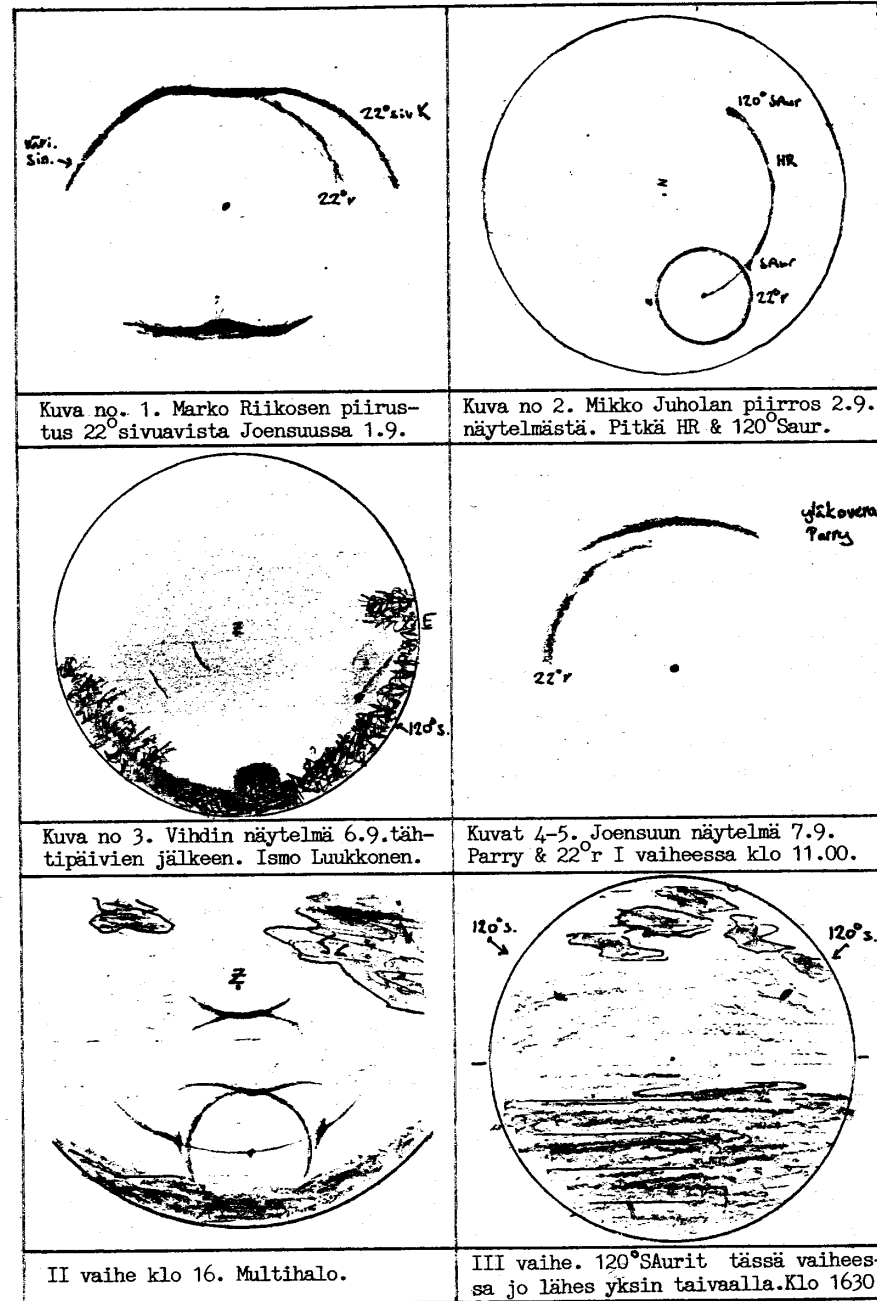
Seuraavana päivänä hyvin erityyppinen multihalo Helsingissä. Tämän ja ed. mainitun näytelmän meteorologinen yhteys saattaa ollakin tässä tapauksessa vain näennäinen. Pitkä HR & 120° sivuaurinko näytelmän parhaina anteina (kts. kuva 2). Havaintajana Mikko Juhola.

6.9. HYVINKÄÄ & YMPÄRISTÖ -> 7.9. KUOPIO & JOENSUU

Tavanomainen multihalo Helsingissä Juholalla. Lisäksi hieman pohjoisempaan tähtipäiviltä lähteviä havaintajia odottivat viimeistään kotimatkan varrella mukavat halonäkymät. Rautatieasemalla junaan odotellut ja sittemmin junasta näytelmää seurannut havaintoryhmä Mäkelä, Pekkola, Riikonen, Suhonen sai ihastella mm. laadukasta Zeniintinympäristön kaarta ja kirkkaita sivuaurinkoja, jotka ilmaantuivat myöhemmin. Nämähän liittyvätkin toisiinsa fyysikaaliselta synnyltään läheisesti - molemmat vaativat vaakatasossa leijailevia laattajäkiteitä, aivan kuten 120° sivuaurinkokin, jonka huomaaminen taasen jäi pohjoiseen päin matkanneiden Ismo Luukkosen & kumpaneiden ansioksi. Il:n havaintokertomuksesta:

"...n. klo 16.40 saavuimme Kyyrön tornille. Autosta päästyäni huomasin tietenkin ensimmäiseksi ZYK:n, joka tällöin oli varsin himmeä (värit PV). ZYK:n hieinan kirkastuessa sille ilmestyi kaveriksi heikko 46° r sekä myös oikea (hännällinen) SAur, joka aluksi oli todella pieni (0.5°). Suurin osa muodoista katosi 17.00 mennessä. Vain ZYK ja 22° yllä jäivät, molemmat melko huonoina. Sitten... klo 17.15 Kyyrö huomasi jotain kauempaan Auringosta... tutkiskelimme sitä hetken ja lopputulos oli selvästi kaukaisen SAur:n kannalla! Elämäni toinen 120° sivuaurinko siis!" (Kts. Vihdin näytelmä kuvassa 3).

Seuraavan päivän aamuna Timo Nousiainen sai tarkastella todella erikoista näkyä. Onnettoman pilarintyngän (2° pituinen) lisäksi taivaalla oli väriskaari "joka ei ollutkaan 22° rengas", sillä sen korkeus Auringosta, oli n. 32-34°. Näkyvissä klo 8.20-45, värit PVA,

kirkkaus 2-3 ja pituus 30°. Feuilleen halo tuskin on kyseessä, sillä harv. aurinkokeskiset renkaathan esiintyvät normaalisti vähintään keskitason näytelmissä ja useampi kerrallaan. Kysymykseen "Parry vai ylä-Lowitz?" antaa olennaista valaistusta se, että vain vajaa pari tuntia myöhemmin Marko Riikonen raportoi naapurista Joensuusta, että taivaalle ilmestyi täysin yksinäinen Parryn kaari, joka sittemmin näkyi jonkin aikaa myös pätjän 22° rengasta kera. Ensimmäisen kerran suomalaiset havaitsijat saivat vihiä näiden outojen ilman ylläsivuavaa näkyvien Parryjen olemassaolosta viime huhtikuun 12.pnä kun merkittävän halonäytelmän päätteeksi taivaalle ilmaantui tavattoman kirkas (selvä k.1!) ja myös selvästi värillinen Parryn kaari lähes täysin ilman 22° ylläsivuavaa. Erinomaisen valokuvan kummajaisesta sai napattua Markku Nousiainen. Seitsemannen päivän näytelmä jatkui Joensuussa myöhemmin multihalon merkeissä ja päättyi jälleen erikoiseen tilanteeseen, jossa taivaalla lopulta oli näkyvissä enää molemmat 120° sivuauringot altostratusverhon seassa ilman muita halokomponentteja.

18.9. HELSINKI

Mikko Juholalla Helsingissä yksinäinen 90° sivuaurinko! Havaittaja itse kommentoi lomakkeella havaintoaan "varmaksi tapaukseksi". Tällaisissa tilanteissa olisi mielenkiintoista kuulla mistä seikoista havaitsija on näin päätellyt. Jokatapauksessa havainto ei ole täysin ilman edeltäjiään. Lähimmäksi juuri nimenomaan tätä erikoisuutta osuu M.Pekkolan "ensimmäinen harvinainen" päiväykseltään 7.9.1982, jolloin sain ihmetellä kouluni pihalta väriä (S,V ja Va) 90° sivuaurinkoa ja paria lähellä sijainnutta horisonttirenkaan valkeaa pätkeä. Myös Mikon havaintopöytäkirjasta on nähtävissä horisonttirenkaismaiset ulokkeet sivuauringosta molempiin suuntiin.

28.9. ILLO (22° r:n pätke savuvanassa)

Teemu Hankamäki onnistui näkemään jo toisen lentokoneen savuvanahalonsa, samalla kun useimmat eivät ole nähneet ensimmäistäkään. Tavallaan tämä on masentavaa, sillä olemme näin saaneet jälleen yhden todisteen siitä, miten valikoitu kiinnostus ja hyvä tarkkaavaisuus, sekä toisaalta niiden mahdollinen puute, tuottaa erilaisia tuloksia eri havaitsijoilla. Nähtäväksi jää mitkä halomuodot jaosto kokonaisuudessaan onnistuu näkemään lentokoneiden jätöksissä ennen vuosikymmenen loppua. Ulkomailla on Minnaertin mukaan onnistuttu jopa vasta-auringon näkemisessä.

30.9. KOKKOLA & JOENSUU

Uudelta havaitsijalta Joni Virtaselta saapui URSAan postia hienosta halonäytelmästä 30.9. Kokkolassa. Kyseessä oli edustava tavanomaisen multihalotyypin näytelmä, jossa oli kuitenkin mukana myös 46° allasivuavat ja HR 22° renkaan sisäpuolitse. Myös Joensuussa oli puhelintietojen perusteella multihalo, jossa mm. 120° sivuauringot ja 120° halo himmeänä.

LOKAKUU

Jäi aika vaisuksi yksittäisten näytelmien suhteen niinkuin lokakuulta saattoi odottaakin. Silti suurin havaittujen halopäivien/öiden määrä oli syyskuuta parempi; Marko Riikosella 23.

4.10. SIUNTIO

Toisena ja kolmantena lokakuuta hieman tavallista parempia näytelmiä ympäri Suomea, mutta neljäntenä päivänä jo kunnan multihalo Siuntiossa, joka jäikin sitten lokakuun ainoaksi merkille pantavaksi haloksi ainakin siihen asti kunnes loppuvuoden havainnoista viimeisetkin tippuvat jaostolle sisään (toivon mukaan) tammi-kuun puoleen väliin mennessä. Siuntion näytelmässä mm. Parryn kaari ja toispuoleisesti pitkä 46° rengas. Havaitsijana jaoston uusiin havaintovoimiin lukeutuva Jukka Ruoskanen, jonka havaintokertomuksen tunnelmiin voimmekin päättää tämän syys-loka- katsauksen:

"Huomasin 12 maissa 22° renkaan. Koko taivas oli Cs fib:in peitossa. Kuitenkin näin vain 22° r:n. N.20 minuutin päästä sain näkyviin SAurit. Vähän sen jälkeen mukaan kuvioihin tuli 46° r. Se oli yllättävän pitkä ja kirkas ja ennen kaikkea väriä. Noin 2½ tunnin päästä 22° r alkoi silmiinpistävän nopeasti lyhentyä ja 46° r vastaavasti pidentyä. SAurit saivat lisää väriä. Olinkin jo pettynyt, kun ZYKiä ei näkynyt, mutta melkein heti se saapui ilahduttamaan minua. Samoihin aikoihin tuli näkyville HR, tosin lyhyenä, ja samaan aikaan olin huomaavinani 22° ylläsivuavan päällä kirkastuman. Hetki hetkeltä sen muoto alkoi tulla näkyviin. Yläkovera Parry! Sitten se sai valkoisen lisäksi väriä: punaisen. Odottelin HR:n pidentymistä yms. kun kauhukseni huomasin koko komeuden jäävän pilvien taakse. Se pilvirykelmä oli pysyvä. Lainatakseni Augustuksen viimeisiä sanoja: "Näytös on päättynyt, taputtakaa!"

AJANKOHTAISIA JA VANHOJA UUTISIA

Jaostonvetäjä on pitänyt pientä harrastustaukoa pari kolme kuukautta viettäen näin säästyneen ajan mm. opintojensa parissa. Tämä on näkynyt paitsi vaisuina Hämeenlinnan jaostokokouksena, myös parin viime UMI:n palstoilla ei-näkymisenä. Jatkossakaan tällaiset tauot eivät ole täysin poissuljettuja, joskin luultavasti harvemmin esiintyviä. Ongelmien ydin lienee jaoston rakentaminen periaatteelle "kaikki tekevät havaintoja ja sitten se yksi raataa", sillä kaikki sujuu näin hyvin, kunnes se yksi päättää pitää loman tai jotain vielä pahempaa. Ei sen puoleen ettei tämän aiheen parissa olisi välillä mitä mielenkiintoisinta puuhaa raataa, mutta mieleen tulee väkisin mm. Jari Hoffren, joka Hyvinkään tähtipäivillä kertoi näkevänsä auringonpilkkuja unissaankin. No minulla ne ovat sivuaurinkoja... ja mikä pahinta: minä näen niitä paitsi yöllä, niin myös päivällä.

Tässä välissä on jaoston osoitekin jo muuttunut. Siltä varalta, ettei uusi ole vielä takakannessa: Marko Pekkola, Rautalammentie 5 D 40, 00550 HELSINKI.

TUNNUSTUKSIA

Minnaertin kirjan ilmaantuminen kirjapainosta hiljattain toi tullessaan ZYK-kirjapalkinnon, joka jaettiin 7:lle tunnustuksen ansainneelle halohavaitsijalle marraskuun alkupuolella. Kirjat saatiin valoilmiöjaoston tekijänkappaleista ja URSA:ta, ja niiden jakoperusteena oli havaintojen määrä ja laatu vuosina 1983-1986. Seuraavat havaitsijat palkittiin: Juhana Hakumäki, Petteri Heikkinen, Timo Nousiainen, Mika Koistinen, Timo Konttinen, Veikko Mäkelä ja Marko Riikonen. Kuopiolaiskeskityksen johdosta viisi seitsemästä kirjapalkinnosta jaettiin Kuopion Saturnuksen kokouksessa. Aktiivihavaitsijoiden palkitseminen, jollain tunnustuksilla on asia, jonka URSA on tähän asti lähes täysin laiminlyönyt. Jaostoille yhteinen kerrallaan vain muutamalle havaitsijalle myönnettävä kirjapalkinto olisi hillitty ja arvokas, sekä URSA:lle taloudellisesti

sesti mahdollinen tapa tunnustaa havaitsijoiden työn arvo. Asias-
ta on tulossa hallitukselle esitys Alcorilaisten taholta ja lop-
pu on kiinni, kuten tavallista, URSAn hallituksen tahdosta.

LOPPUVUODEN HALOHAVAINNOT JAOSTOLLE 9.1. MENNESSÄ.

PARHELIA/ Halo subsection by Marko Pekkola

Most of the article deals with the halo review of september and october. The headlines give dates and places of fine halodisplays. Some fine, but medium class complex halo displays have been reported during the period. The most interesting part of the material were few observations of solitary rare halos. During september Parry arc, 120° parhelia and also 90° parhelia were all reported seen, some time during display, without any other halo components being visible. Book rewards were given to seven best observers in the beginning of november. These rewards carried the name of the most beautiful haloform (If you know anything about the halos, you might guess which form this is...). Merry Christmas and Happy New Year to all observers!

KORONA
ILMAKEHÄN VALOILMIÖT/Revontulet
Toim. Ismo Luukkonen

YLEISTÄ

Kuten jo viime UMI:ssa uhkailin, on revontulikatsauksen muoto muuttunut. Syynä tähän on lähinnä toimittajan valtaisa työtaakka. Uudistunut katsaus perustuu taulukkoon (jostain kaukaa kuuluu havaitsijan hiljainen valitus: "Joko taas?"), joka sisältää kaikki havainnot tuttuina (?) koodeina. (Jos ette noista taulukon lukuohjeista huolimatta saa selville taulukon sisältöä, voitte pitää koko juttua tähtiharrastajien sisäisenä vitsinä... sellainen siitä kuitenkin joskus tulee!) Parhaista näytelmistä on toki mukana selväkielistäkin tekstiä. Niin... ulkomaalaisten lukijoiden takia osa tekstistä on englanninkielistä. Juttu lienee kuitenkin täysin ymmärrettävissä suomenkielen taidolla.

Jääsumu on tulossa! Muistakaa UMI 2/87:n varoitus!

REVONTULIKATSAUS

Näin pääsimme jälleen revontulihavaintojen makuun lämpimän kesän jälkeen! Havaintoja saapui elo-syyskuulta melko mukavasti, kaikkiaan 14 näytelmää havaittiin. Muutenkin syksyn aktiivisuutta on keuhuttu... Jopa siitä huolimatta, että ainakin täällä on ollut varsin pilvistä. Havainnoista kiitokset seuraaville:

havaintsija	lyhenne	hav.	paikka	leveys	pituus
O-M Kulpakko	KUL	1	Saaripudas	67? °N	24? °E
Tuula Laukkanen	LAU	2	Jyrkkä	63.8	28
Ismo Luukkonen	LUU	6	Liminka	64.8	25.4
Marko Riikonen	RII	1	Joensuu	62.6	29.7
Markku Ruonala	RUO	10	Kemi	65.7	24.6
Leo Wikholm	WIK	2	Helsinki	60.2	25.1

table 1: observers

Tässä sitten niitä seuraavan sivun taulukon lukuohjeita. Numerot viittaavat taulukon alareunan vastaaviin.

- 1) homogeeninen A tai B
 - 2) säteinen A tai B
 - 3) juomuiainen A tai B
 - 7) moninkertainen A tai B
 - 8) katkonainen A tai B
 - 4) säteiden pituus parhaimmillaan (l=lyhyt j=pitkä X=pituutta ei ilmoitettu)
 - 5) V=harso P=läiskiä X=molempia
 - 6) N=tunnistamaton muoto G=hehku X=molemmat
 - 9) korona
 - 10) aktiivisuus: A=paljon a=hieman
 - 11) sykkiminen (kaikki alaluokat): P=paljon p=hieman
 - 12) maksimikirjkaus (l=himmeä 4=voi jo heittää varjoja)
 - 13) väriluokat (c=vihreä, valkoinen... b,e=vihreä ja punainen)
- A=kaari
B=vyö
X=molemmat tai tunnistusvaikeuksia